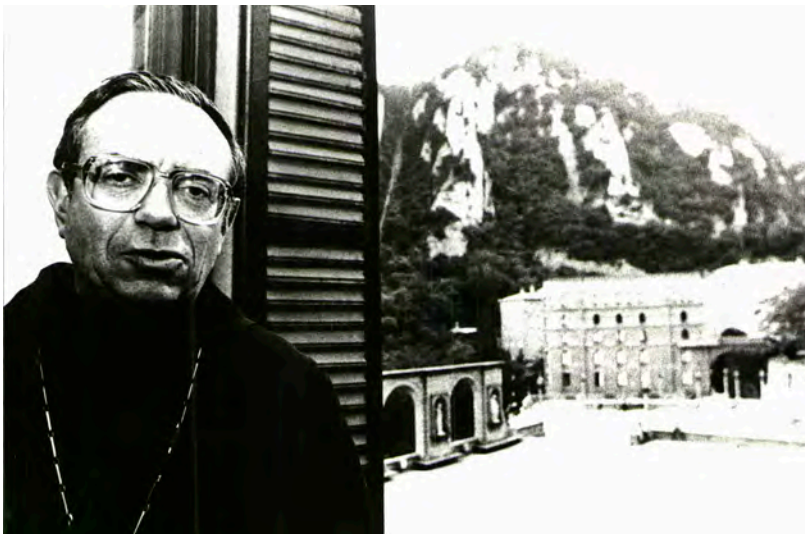

La tancada de Montserrat, cinquanta anys més tard

Enguany es compleix mig segle dels dies 12, 13 i 14 de desembre de 1970, quan tres-cents catalans vinculats al món de la política i la cultura es van tancar al monestir de Montserrat en solidaritat amb els bascos encausats en el procés de Burgos, que va acabar amb sis condemnats a mort. A Catalunya, tres-cents persones van expressar la seua solidaritat a través d'aquell tancament, que va esdevenir el germen del que més tard seria l'Assemblea de Catalunya, organització fonamental en l'oposició contra el franquisme durant els últims de la dictadura.

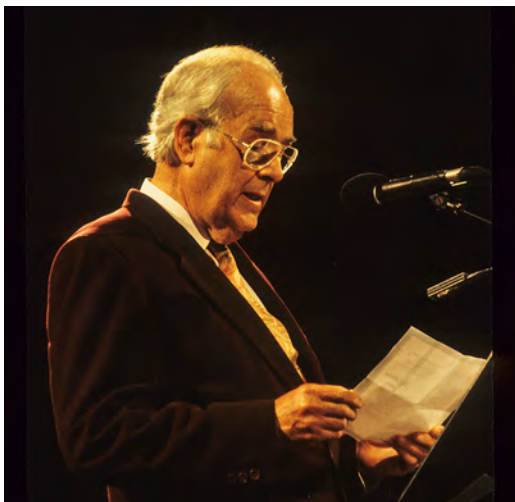
Per Manuel Lillo / @lillousechi

El 1968, ETA posava fi a la vida del cap de la brigada politicosocial de Guipúscoa, Melitón Manzanos. Aquell fet, reivindicat per l'organització armada, desembocava en una onada repressiva que trobaria una resposta d'oposició política sense precedents. La intel·lectualitat catalana, amb la col·laboració de l'Església més sensible amb el fet nacional, generarien, amb molts altres sectors, un estat d'indignació bastant ampliat que es traduiria en un rebuig generalitzat contra el procés de Burgos. Es tractava del consell de guerra impulsat per les autoritats franquistes que havia de jutjar els presumptes autors d'aquell atemptat. Aquell judici va acabar amb sis condemnats a mort. Però la dictadura no va evitar que l'opinió pública s'hi posara a la contra. També a nivell internacional.

La resposta catalana es va reflectir en la tancada de Montserrat, sobre la qual va escriure i parlar la historiadora Eva Serra i Puig (1942-2018), qui va protagonitzar una conferència al monestir el 2017 en el marc dels dejunis solidaris amb els presos polítics i exiliats catalans actuals. Tal com matisava Serra, en els setanta "la lluita armada d'alliberament nacional no tenia connotacions negatives". Si més no, no desprenia l'anacronisme que podria provocar ara, atès el règim al qual feia front ETA, sostingut a través de la violència.

L'historiador Agustí Colomines, de la Universitat de Barcelona, però, apunta que "a partir dels anys seixanta, la lluita antifranquista a Catalunya havia abandonat completament la via armada", que havia deixat pas a un "antifranquisme polític, intel·lectual i obrer que propiciarà l'aparició de nous partits, sindicats i revistes, diaris o editorials", diu l'historiador, fill de l'escriptor i metge Joan Colomines (1922-2011), qui va estar present a Montserrat aquell desembre de 1970. Tot i que la renúncia a la via armada no anul·lava la solidaritat amb els membres d'ETA represaliats pel franquisme.

L'editor i escriptor Xavier Folch, que anys més tard seria diputat amb el PSUC (1980-1984), també hi era present. Explica que davant aquells fets, "un dissabte de desembre del 1970 ens vam reunir una trentena de persones a l'estudi de l'arquitecte Oriol Bohigas". Entre aquella gent hi havia, recorda Folch, futurs premis Nobel de Literatura com ara Gabriel García-Márquez (1927-2014) i Mario Vargas Llosa, que en aquell moment vivien a Barcelona. "Vam pensar que, sabent com ani-

Dalt, l'escriptor i metge Joan Colomines (1922-1911), l'escriptor i editor Xavier Folch i la historiadora Eva Serra (1942-2018). Tots ells van participar en la tancada de Montserrat el desembre de 1970.

ria", diu referint-se a la persecució policial previsible, "aniríem al monestir de Montserrat".

El filòleg Jordi Carbonell (1924-2016) pujaria a Montserrat per comentar-li la idea a l'abat Cassià Just (1926-2008), qui al seu torn ja havia parlat amb l'historiador Josep Benet (1920-2008), a qui els solidaris s'havien encomanat, coneixedors de la seua influència al si de l'Església, perquè convenceria els religiosos de l'execució del pla que tenien previst. Consistia a fer servir Montserrat com a nucli de la protesta per evitar una persecució que impediria l'acció solidària amb els represaliats bascos. Cassià Just, que hi va donar el permís, acolliria al monestir tres centenars de persones que van publicar un manifest contra el règim, el qual va tindre ressò internacional i va ser portada d'alguns diaris europeus. Entre totes aquelles persones, a més dels ja esmentats, hi havia els poetes Gabriel Ferrater (1922-1972) i Joan Brossa (1919-1998), els cantautors Guillermina Motta, Joan Manuel Serrat, Quico Pi de la Serra i Raimon, el dissenyador Enric Satué, els economistes Jacint Ros i Hombravella (1934-2020) i Manuel Sacristán (1925-1985), el cineasta Pere Portabella, els escriptors Terenci Moix (1942-2003), Montserrat Roig (1946-1991) i Josep Maria Castellet (1926-2014), els pintors Antoni Tàpies (1923-2012) i Joan Miró (1893-1983) o l'advocat Josep Solé i Barberà (1913-1988), que defensava un dels militants d'ETA processats en aquell moment.

De fet, i tal com indicava Eva Serra, els espais religiosos eren una alternativa per a l'oposició franquista, que en aquell moment no comptava amb locals propis. El compromís de bona part de l'Església catalana contra la dictadura s'evidenciava amb aquesta connivència. Com a exemples, el Sindicat Democràtic d'Estudiants s'havia constituït al convent dels Caputxins de Sarrià el 1966 i l'Assemblea de Catalunya es fundaria a

l'església de Sant Agustí de Barcelona el 1971. Pel que fa al monestir de Montserrat, "la seva història durant el franquisme encara està per fer", diu Agustí Colomines, qui explica que l'abat Cassià Just va actuar "de mitjancer entre els tancats i la Guàrdia Civil", molts dels quals serien identificats i multats posteriorment. Tot i les negociacions de l'abat amb les autoritats franquistes, que van acordar que no hi hauria detencions, sí que n'hi acabaria havent dies més tard.

"Encara que ningú no ho podia saber, llavors s'entrava en el tram final de la dictadura i aquell període va ser el més actiu", recorda Colomines, qui explica que "el més important d'aquells fets és que van propiciar l'aparició i la consolidació d'una societat civil que després seria essencial per a la represa democràtica", diu referint-se a diaris, mitjans de comunicació, associacions culturals o col·legis professionals. "A Catalunya", continua l'historiador, "a diferència d'altres llocs, la societat civil evitaria la perpetuació del franquisme sociològic, llevat, és clar, dels qui es van refugiar en les estructures d'estat", argumenta referint-se a la policia, als jutges o a moltes patronals.

Xavier Folch, al seu torn, situa la tancada de Montserrat com "el començament de l'Assemblea de Catalunya", atès que la gent del PSUC "va desenvolupar la idea que, si això s'havia fet amb intel·lectuals i artistes, també es podia fer amb el conjunt de la població: estudiants, obrers, etc."

Era l'inici del final de la dictadura, culminada amb la mort de Franco i amb el treball de la societat civil, que va forçar la represa democràtica i es va mobilitzar per la recuperació nacional, tal com es comprovaria poc després amb el Congrés de Cultura Catalana (1975-1977), impulsat per bona part de la mateixa gent que havia protagonitzat, pocs anys abans, aquella tancada de Montserrat. •

A la pàgina del costat, Cassià Just, abat de Montserrat durant l'any de la tancada.